

DETEKTIVNE NOVELY.

a

836 4502

Sošit 1.

Žltý gombík.

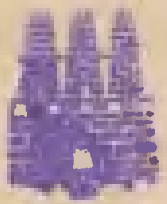
Kriminálny prípad.

Napísal:

Bielohorský.

l. c. 14 37/929

236
207
188

Mestská knihovňa
S. J. Blüthner

1437.

M. J. c. 263

Trnava 1925.

Tlačou a nákladom kníhtlačiarne G. A. Bežu v Trnave.

Žltý gombík.

Kriminálny prípad.

Bolo asi po ôsmej hodine večer; novembrový vietor hvízdal ostro a studeno ulicami veľkomesta, jednotlivé sňahové vločky vírily vzduchom — prvé to znaky blížiacej sa zimy.

Mladé, štíhle dievča šlo rýchlym krokom úzkou, prázdnu uličkou predmestia.

Tu ešte nebolo veľkých obytných domov, činžákov, boly len solídne, malé domčeky s veľkými dvory a v zadu záhradami — nič skvelého, bohatého, tu bývali ľudia, ktorí žili z ruky do úst, kapitále iste nenashromažďovali.

Tým nápadnejší bol zjav moderného auta, ktoré zastalo pred jedným z týchto skromných domčekov.

Autá boly ešte zvláštnosťou v tejto tichej, odľahlej uličke, znali tu iba starý koč doktora Holáda, keď prichádzal k svojim pacientom, i to sa len zriedka kedy stávalo; pilní ľudia nemajú času na nemoc.

Aj mladé dievča ostalo prekvapene stáť a povedalo si: »Čo to len môže byť? Že by si bol azda

doktor Hold už kúpil auto? A ľaľať, veď je to pred naším domom!«

Následkom tohoto objavu zrýchlila krok; keď si bola zvedavým pohľadom prezrela auto a chcela vstúpiť do domu, vyšla elegantná, mladá dáma z brány — mladá, viac pikantná než pekná, pri tom ale taká, ktoré Bratislavčania »fešnými« volajú.

Vyzývavé, hnedé oči smialy sa veselo do sveta, nad čerstvými, červenými perami vystával smelý noštek, trochu nahor, ako sa povedá, český nos. Oblečená bola jednoduchou ale nápadnou toaletou. Bolo poznať na prvý pohľad, že je to takzvaná »umelkyňa«.

Obidve mladé stvory hľadely si chvíľu meravo do očí, potom zvolala tá elegantná vystierajúc ruku:

»Zuzka, Zuzinka, si to naozaj ty?! No, pravda, je to Zuzka Borovie — ako si vyriastla a speknela!«

Zuzka sa zapýrila až po uši. Že je niekto pekný, každý rád o sebe počuje.

»Milka?« vydieralo sa jej nesmelo z úst, »ty si Milka — aká elegantná — a to ti patrí aj to auto?«

Milka sa usmiala.

»No, pravda«, povedala »bola som u známých na návšteve. Či nevieš, že som angažovaná na celú sezónu pri divadle?«

»Nie, nič neviem,« odpovedala Zuzka, ktorá nevedela odtrhnúť svoj zrak od elegantného zjavu svojej niekdajšej kamarádky zo školy.

»Veď vieš« dodala ako na ospravedlnenie, »aká je tetka, nestrpí, aby som sa s cudzími ľuďmi mnoho shovárala!«

»Ešte vždy si u nej?« opovržlivým tónom zvolala Milka. »Ty chúďa, zaiste nemáš dobré časy. Vieš čo, teraz si sadneš so mnou a pojedeme do mesta, potom pôjdeš ku mne, prezreš si môj byt, bývam na Štefánikovej ulici, celkom pekne. No pod', nerozmýšľaj dlho. Odkiaľ vlastne ideš?«

»Z práce«, odvetila Zuzka trocha skrúšene. »Chodím šiť prádlo do domov.«

»Aha, desať korún na deň a stravu,« smiala sa Milka.

»Ja dostávam dvanásť korún, niekdy i viac,« hájila sa Zuzka, ktorú toto podceňovanie jej práce zamrzelo.

Milka ju dobrosrdečne potľapkala po pleci.

»Mnoho toho isteže neni,« mienila, »len pod', môžeš potom povedať tetke, že si tam musela dlhšie ostať.«

»Keby len uverila!« pochybovala Zuzka.

»A čo! Tej starej hekube vari ešte môžeš niečo zavesiť na nos!«

Mladá umelkyňa zakývala na šoféra. »Cez mesto a potom domov,« rozkázala — pri tom vzala Zuzku pod pazuchu a tiskala vzpierajúce sa dievča do krytej karoserie.

Dverká sa zavrely — Zuzka s tichým vzdychom zaborila sa do hlbokého sedadla.

Aké mäkké, aké príjemné to bolo — ešte nikdy sa neviezla v aute. Milka sa veselo zasmiala. »Tak«, povedala, »a teraz mi rozprávaj, ako sa Ti vodilo celý čas, odkedy sme sa nevidely.«

»Neni toho mnoho na rozprávanie,« odpovedala Zuzka »rozišly sme sa vtedy zo školy, ty si šla k Tvojej sestre do Brna, ja som chodila ešte rok do školy na šitie, a potom bolo treba zarábať, nuž a tak žijem ďalej. Ty si neskoršie šla k divadlu a mala si šťastie, ja sa musím plahočiť od rána do noci, a tetka ešte vždy myslí, že nie som dosť usilovná!«

»Stará bosorka,« hnevala sa Milka, »ale povedz, Zuzinka, keď ti rodičia umreli, vari ostaly akési groše? Na tie by si teraz mala nárok!«

»Na budúci mesiac budem mať jedenadvadsať rokov, potom by som ovšem mala nárok na ne,« mienila Zuzka, »ale som presvedčená, pokým tetka žije, nedostanem nič — to je sväté!«

»No, to by bola pekná vec,« rozčúlila sa Milka, »tvoje peniaze ti musí vydať na každý spôsob to by som sa na to pozrela!«

»Nenie toho tak veľa,« odvetila Zuzka — dvadsať tisíc korún, z toho predsi nemôžem privatizovať.«

»Nie « smiala sa Milka, »to nie; ale môžeš si za ne zariadiť malý byt a od starej odísť. Vari nechceš u nej naveky ostať.«

»Veď mi je tetkou, sestra môjho otca,« poznamenala Zuzka.

»Ale čo, protivná barabizňa je — a ešte dnes sa teším, že som jej kedysi pekné kúsky vyviedla,« zvolala Milka, »i tak mňa vždy nenávidela.«

A teraz vzpomínaly na detské časy, keď ešte v krátkych sukienkach do školy chodily — Zuzka bola vždy tichým deckom, no Milka Karasová vyvádzať s najroztopášnejšími chlapci tisícero uličníckych kúskov.

Keď auto zastalo čudovala sa Zuzka, že by už boly u cieľa.

S akousi pokornou bojazlivosťou vstúpila do prepychove zariadeného bytu svojej priateľkyne. Bože, čo tu bolo vecí, akých ešte nikdy nevidela a o akých sotvy počula!

Milkine oči pásly sa na jej naivnom obdive, dala priniesť cukrovinky, pečivo a sladké víno na

stôl, no Zuzka iba po naliehavom núkaní dala si povedať.

Aké to bolo dobré, a aké dobré a silné bolo víno!

Poľakane vyskočila, keď drobné visiace hodiny odbíjaly deviatu hodinu.

»Teraz ale musím už ísť,« povedala, »tetka i tak sa už bude vadiť!«

»No, nech sa vadí,« smiala sa Milka, »teraz už vieš, kde bývam, musíš skoro zase prísť.«

»Rada, rada,« odvetila Zuzka, na to sa chytro rozlúčila a odbehla.

Od nezvyklého vína, rozčúlenia a rýchlej chôdze začerveňaly sa Zuzkine líca, keď vstúpila do skromného, z izby a kuchyne pozostávajúceho bytu, ktorý s tetkou obývala.

Pani Švarová, obávaná tetka, prijala neter s tvárou zamračenou; chýbalo len niekoľko minút do desiatej a Zuzka zvykla presne po siedmej sa vrátiť.

Tetka sa začala ostro vypytovať, Zuzka z počiatku zapierala, ale tetka Švarová mala svoj spôsob križového výsluchu, že pravda skoro bola na bielom dni.

Teraz teprv nastal súdny deň. Tetka Švarová nazvala Milku ľahkou osobou, s ktorou poriadne dievča nesmie sa schádzať. Zuzka zpočiatku chce

la brániť priateľku, ale tetka nestrpela žiadneho odporu, a keď zo Zuzkiných úst vyšlo akési drzé slovo, dostala pohlavok.

Dievča vykriklo a vybehlo zo dverí, ktoré práve otvorila zvedavá susedka.

»Čo sa stalo, slečno Zuzko, čo je?« vypytovala sa babka.

»Tetka ma udreli,« volala Zuzka, a v svojom rozčúlení pohrozila tetke.

»Nikdy jej to nezabudnem, nikdy!« volala. »Len raz ešte nech zkusí sa mňa dotknúť!«

»Naničhodná ničomnica!« hromžila tetka, »pohlavok si zaslúžila a keď neposlúchneš dostaneš ešte so pár.«

V niekoľko minútách vedela susedka, prečo vlastne bol ten krik a na druhý deň vedel to už celý dom.

Hneď povstaly dve stránky; jedna sa zastávala tetky, druhá Zuzky.

Jedni hovorili, pani Švarová mala úplné právo zakázať Zuzke aby sa s Milkou priatelila, lebo je ľahkomyselňa, druhí boli tej mienky, že starej do toho nič neni, že sa nemá čo pliesť medzi mladých, Zuzka že je poriadne dievča a sama si počestne chlieb zarába.

Tak sa mienky striedaly, čo ale bolo najhoršie, tetka a neť len tým viac na seba zanevrely.

Staré, dávno zabudnuté historiky sa vynorily a ktorési babky mienily, že pani Švarová, keď bola mladá, tiež nebola anjelom. Vedely sa veľmi dobre rozpamätať, že pred štyridsiatimi rokami bola po uši zaľúbená do švárneho pomocníka z obchodu miešaným tovarom na hornom konci, až jedného pekného dňa milý pomocník ufujazdil i s kasou svojho pána.

Až po dlhom nahováraní jej rodičov vydala sa potom za starého Švaru, bývalého to šéfa jej zmiznutého milenca. Šuškalo sa vtedy, že mladá panička nebola svojmu manželovi veľmi naklonená a že on svoj skutok často obanoval.

Jakokoľvek tomu bolo, isté je, že starý Švaro mal zdravý koreň a zomrel až po dlhých rokoch manželstva.

Vdova predala obchod a prenajala si skromný byt, v ktorom dodnes s neterou bývala.

Živý človek nevedel, ako si vlastne majetkove stála, lebo nikomu nedala nazreť do svojich súkromných záležitostí.

Zuzku prísno držala k práci; sama ale nič nerobila — musela teda mať odložené peniaze, z ktorých žila, a mnohí tvrdili, že stará je bohatá, že žije tak skromne len preto, že je pri skúpa, než by sebe a Zuzke niečoho dopriala.

Surové zaobchádzanie tetky vybičovalo Zuzkin vzdor.

Využila každej príležitosti, aby sa s Milkou schádzala; tieto krátke, zakázané návštevy u jej priateľky boli jej jedinou radosťou a útechou. Skoro ztratila aj chuť k práci, stala sa roztržitou a zaľudlivou a tak ztratila niektorých z najlepších zákazníkov.

Svada s tetkou bola teraz na dennom poriadku. Zuzka zamýšľala odsťahovať sa od tetky Švarovej — veď bola už plnoletou a mohla robiť, čo chcela.

Samozrejme žiadala si svoj otcovský podiel, ktorý ale vydať tetka za živý svet nechcela.

Od Milky nahuckaná, vyhrážala sa Zuzka súdom. Pani Švarová to tak nazlostilo, že sa nevedela ovládnuť a zbila dievča.

Zuzka na to rozhorčená povedala, že ani okamih viac u tetky neostane; sbalila v rýchllosti všetky svoje veci a odniesla ich k Milkiným rodičom.

Potom sa sobrala a išla prosiť svoju priateľku, aby jej poskytla na niekoľko dní prístrešia.

Pod bránou stretla sa ešte s niektorými susedkami, ktoré jej chcely dobré rady dávať, ona ale mnoho neočúvala a vyklzla von.

»Tá je rada, že odchádza,« povedala malá, zavalitá pani, pozerajúc sklamané za dievčaťom,

»A útechu už tiež našla,« mienila druhá zlo-
myselne, »pozrú sa pani susedka, aká vie ona byť
aj prívetivá, keď chce, alebo keď na toho pravého
natrafí. Tak! Teraz mu podáva ruku a ide s ním
ďalej. Azda si ho sem aj objednala.«

Keď bola Zuzka z brány vykročila, vyšiel jej
naproti akýsi pán — ktorý ponáhľajúcu sa po me-
ne zavolať a podával jej ruku.

Zvedavé susedky toľko mohli vidieť; ale už sa
silno stmívalo, aby boly mohli rozoznať tvár cu-
dzieho človeka, ktorý mal na hlave t. zv. »umelec-
ký« klobúk s širokou strechou a mal oblečený dáž-
dový plášť. Či bol mladý, a či starý, nedalo sa
zistiť.

Susedky obrátili sa domov, zazrely ešte, že
cudzinec vzal Zuzku pod pazuchu a horlive k nej
hovoril; potom rýchle zahli za roh.

Ani v dákej židovskej kaviarni, tak začaly
ženy drkotať; klebetily, vymýšľali fantastické do-
hady a že pri tom Zuzka dobre neobišla, dá sa
mysleť.

Medzitým mladé dievča išlo po boku svojho
sprievodcu. Zuzka tešila sa, že sa stretla s Karo-
lom Kustom, ale tlačila ju myšlienka, že sa mu
musí sveriť, že práve utiekla od svojej tetky.

Tri roky už ubehly, čo pracovala v dome Ku-
strových rodičov.

Karolov otec bol malým úradníkom a jeho rodina žila síce v sporiadaných, ale skromných pomeroch.

Starý pán bol už chorľavý keď Zuzka prišla ako šička k nim do domu; milé štebotanie dievčaťa rozveselovalo nemocného a všetci mali Zuzku radi, lebo vždy sa ukázala pozornou a oddanou.

Karol bol jediným synom a rodičia chceli ho zprvotky dať na štúdie, ponevác ale mal rozhodne talent na kreslenie, dali ho vyučiť kresličstvu.

Práve v tom čase, keď starý Kustra zomrel dostal Karol výnosné miesto ako kreslič vzorov v istej veľkej továrni.

Musel však Bratislavu opustiť; jeho matka išla s ním. Od tohoto času nepočula Zuzka nič viac o Karolovi.

Strojný, mladý človek sa jej vždy bol ľúbil, a tak sa zdalo, že i ona sa mu páčila, no nikdy si to nepovedali, a ačkoľvek Zuzka zo začiatku si aj trochu poplakala, predsi neskoršie jej jeho pamiatka vybledla.

Keď ho dnes tak znenazdania spatrila, poskočilo jej radosťou srdiečko a tvárou prelietol radosný úsmev — ľaľaľ, zabudnutý nebol, a že i on bol príjemne prekvapený dokazovalo jeho teplé, mocné stisknutie ruky.

»Dobre, že sa s Vami stretám, slečno Zuzko« začal, »práve som sa chcel na Vás v dome dopýtať. Bývate teda ešte vždy u tetky?«

»Až do dnes,« odvetila Zuzka neisto, keby ste boli zajtra prišli, pane Kustra, neboli byste mňa našli!«

»Ako tomu mám rozumieť?«

»Rozišla som sa s tetkou,« priznala sa Zuzka so sklopeným zrakom, »povadily sme sa, nadala mi a zbila ma, nuž som sa spakovala a išla!«

Zavzlykala pri vzpomienke na prežitý škaredý výjav.

»Je mi skutočne ľúto,« poznamenal mladý muž. Kamže ale teraz pôjdete? Nakoľko viem, je tetka Švarová vašou jedinou príbuznou.«

Zuzka chvíľu premýšľala, mala nejasný pocit, že ani Karol Kustra nebude súhlasíť s jej priateľstvom s Milkou Karasovou.

Ale čo mala povedať? Luhať nechcela a konečne — či mala inej cesty, ako ísť k mladej umelkyni?

Zajíkavo, so sklopenými očiami započala svoje priznanie — ako sa náhodou stretla so svojou bývalou spolužiačkou, ako k nej chodila a aké nepríjemnosti z toho mala s tetkou.

Karol Kustra jej pozorne načúval; jeho ináč prívetivá tvár zväžnela.

»Nekonala ste celkom správne, slečna Zuzko,« povedal, keď skončila. »Sám nemyslím, žeby Milka Karasová bola priateľkou pre vás. Nepoznám ju sice, ale predsa si myslím, že vaše cesty idú ďaleko od seba.

Smiem si dovoliť úprimnú radu?

Myslím, že by bolo najlepšie, keby ste sa pomerili, a vrátili k tetke!«

»Ó, nikdy, nikdy.« vzlykala Zuzka. »Príliš mňa trápila a sužovala!«

»Pani Švarová je stará pani a vy ste ju neposlušnosťou dráždili,« upokojoval ju Karol. »Ani nemyslím, že by ste sa hneď mali k nej vrátiť. Ale snáď je predsa len možné, že sa podobrotky pokonáte.«

»Nech mi dá moje peniaze, viacej nechcem,« vzdorovala Zuzka.

Karol Kustra zavzdychol a mlčal.

Od včera meškal v Bratislave na rozkaz svojho šéfa; mal sa tu zdržať niekoľko týždňov, lebo mal mnoho obchodných záležitostí vybaviť.

Jeho prvou myšlienkou bolo navštíviť Zuzku Borovie.

Ak bola ešte voľnou a takým milým, dobrým dievčaťom ako kedysi, nuž dalo by sa na všetko pomýšľať; preto nemeškal navštíviť Zuzku — ale s ľútosťou pozoroval, že sa zmenila.

Zkúmvavo hľadel jej do očí —, nie, to bol jej poctivý, otvorený pohľad — ostala predsa len tou istou!

»Chcel by som vám niečo navrhnuť, slečno Zuzko,« povedal, »odprevadím vás k vašej priateľkyni a ostaňte dnes v mene božom u nej. Zajtra pôjdem k pani Švarovej a sám sa s ňou budem rozprávať — keď u nej nebudete chcieť ostať, azda sa najde dáke iné východisko. O tom sa môžeme zajtra porozprávať. Chcete prísť na obed do Petržalky? Stretneme sa pri Dunaji — večer potom pôjdem k tetke. Dobre tak?«

»Akí ste dobrí, pane Kustra,« šepkala Zuzka, dojatá. »Som vám vlastne cudzou a tak sa mňa ujímate. Ani neviem jako by som sa vám poďakovala!«

Stisol jej ruku a pozrel sa jej vlúdne do tvári.

»Ako len môžete povedať, že by som vám bol cudzím,« povedal, »nikdy vám nezabudnem, ako ste rozveselovala môjho otca a ako ste matke pomáhala, keď otec zomrel. Veľmi často a mnoho som na vás myslel, slečno Zuzko.«

Dievča sa zapýrilo; netrúfala si povedať, že i ona náňho myslela, no jednako on voľačo spozoroval, lebo náhle sa rozveselil a priateľsky sa usmieval.

Zvláštne, Zuzke sa už teraz nechcelo tak k Milke ako predtým

Možno, že predsa mal Karol pravdu; ona a Milka sa k sebe nehodily.

Milka často mala veľmi ľahkomyselné názory a Zuzka nie raz sa cítila nepríjemne dotknutá jej rečou. Nuž ale, či bola ona povolaná byť jej sudcom? a Milka bola doteraz jedinou, ktorá s ňou cítila.

Zuzka si už robila výčitky svedomia, že sa jej city voči svojej priateľke tak rýchle zmenily, ale predsa si umienila Milkino pohostinstvo len na krátku dobu prijať.

Zdráhavo vystupovala hore schodami k Milkinoému bytu, keď sa bola s Kustom rozlúčila. Padlo jej dosť ťažko ísť Milku prosiť o nocľah.

Milka bola doma a nezdala sa byť príjemne prekvapená nad Zuzkiným príchodom. Keď sa dozvedela, prečo prišla, stala sa dokonca vážnou. Potom ale, nútiac sa k prívetivosti, prehovorila:

»Nuž dobre, Zuzka, dnes môžeš tu na noc ostať, ačkoľvek sama bývam dosť obmedzeno. Zajtra sa už nájde rada. Dám ti pripraviť posteľ v malom kabinete vedľa kuchyne. Prijímam dnes hosťov a tu potrebujeme všetky izby. Nehnevaj sa, ale dnes ti nemôžem byť spoločnicou.«

Zuzka by sa bola najradšej obrátila, keď videla chladnú tvár priateľky, ale kam mala ísť?

Tak sa rozhodla ostať s tým predsavzatím, postarať sa budúceho dňa o iné prístrešie. Milka nestarala sa tento raz veľa o svoju priateľku. Zaviedla Zuzku do malej, veľmi skromne zariadenej izbičky a zbežne povedala:

»Slúžka ti neskoršie prinesie večeru. Dobrú noc!«

S divným pocitom pozerala Zuzka za odchádzajúcou.

Nie len chladné privítanie, ktorého sa jej dostalo, i všeličo inšie dotklo sa Zuzky veľmi nepríjemne.

Ako veľkomešťanka nesúdila Zuzka príliš prísne nad premrštenou toaletou Milkinou, ale že prichystaná bola privítať hosťov v hlboko dekoltovej bálovej robe, ktorá sa skorej podobala nočnému úboru, to sa jej predsi nepozdávalo.

Milka jej vždy rozprávala že dostáva vysokú gážu, a Zuzka nelámala si hlavu nad pravdivosťou jej slov.

Keď aj niekedy zdalo sa jej byť podozrivým a nepravdepodobným čo jej Milka vyprávala, nuž nehúťala nad tým mnoho, lebo nechcela sa s ňou rozkmotriť.

Veď ona bola jediná duša, ktorá sa jej priateľsky ujala a jej istý súcit preukázala.

Dnes bola k nej menej prívetivou a Zuzka tiež prísnejšie súdila.

»To už zase potrvá do rána,« povedala slúžka, keď priniesla Zuzke večeru. »Niekedy je to človekovi priveľa!«

»Je už návšteva tu?« pýtala sa Zuzka.

»Ano, samí páni! Po večeri začnú hrať karty, a to trvá až do časného rána,« znela odpoveď. »Ale neprezradte mňa, prosím — moja slečna nechce, aby sa niekto dozvedel, že sa u nej karty hrajú.«

»Nie, nepoviem nič!« sľúbila Zuzka, cítila sa ale veľmi stiesnená.

Zo vzdoru k tetke nechcela nič vidieť a počuť z toho, čo ju teraz zarážalo. Milka bola ľahká osoba, a Karol Kustra si to zaiste tiež myslel, hoci nič nepovedal. Preto asi naliehal, aby sa radšej pomerila s tetkou, než takto odbehnúť.

»Mal pravdu,« povedala si Zuzka a hlboká ľútosť sa jej zmocnila, že tak nerozmyslene jednala. Najradšej by bola hneď odbehla, však bolo už neskoro a Zuzka po toľkom rozčúlení a námahe k smrti ukonaná. Zamkla opatrne dvere a ľahla si do postele.

Bolo už dosť neskoro, keď sa na druhý deň zobudila. Milka ešte spala. Zuzka nechala jej listok, v ktorom sa za pohostinstvo poďakovala; potom sa rýchle vydala na cestu, aby vyhľadala Karola Kustru. —

*

*

*

Keď sa hnev pani Švarovej trochu utíšil, pomyslela si, že snád' predsi len pri ostro jednala s neterou.

Zprvu myslela, že sa Zuzka vráti, keď ale prechádzala hodina za hodinou a dievča sa nevracalo, cítila sa nepokojnou. Behom rokov stala sa jej Zuzka nepostrádateľnou, preto ju i držala v istej odvislosti, aby tak dievča lepšie k sebe pripútala.

Ovšem dosiahla tým len pravý opak, lebo jej chovanie nebolo také, aby vzbudilo Zuzkinu lásku a oddanosť. Kde sa láska nerozsieva, nemožno ani lásku žať; na to zahorklá pani nepomyslela a tak sa stalo, že Zuzka sa jej viac bála než by ju rada mala.

Bolo osem hodín večer. Pani Švarová rozžala lampu a práve chcela pojesť skromnú večeru, keď vofakto ticho zaklopal na kuchyňské dvere z pivtora.

»Aha, už zmäkla tvrdá hlava a ide s prosítkom« mrmlala si škodoradostne stará. »Ešte do

stane, čo sa do nej zmestí, aby sa pre budúce také kúsky odučila.«

Pomaly vyšla otvoriť; ale nie Zuzka stála pred ňou, ale akýsi muž v plášti, s klobúkom so širokou strechou hlboko do čela nasadeným.

»Býva tu pani Švarová?« pýtal sa.

»Ano, čo chcete od nej?«

»Rád by som sa s ňou rozprával.«

»Ták, a načo?«

Podozrive zdvihla stará pani lampu vysoko hore, cudzinec nadzdvihol trochu klobúk z čela.

»Lotka!«

»Martin!

Obidvaja teraz teprv sa spoznali. Stará pani sa tak triasla, že musela odložiť lampu — Martin chytro vstúpil do kuchyne a zavrel potichu dvere za sebou.

»Sotvy by som ňu bol poznal, Lotka,« povedal.

»Štyridsať rokov je dlhá doba«, mrmľala stará pani, »i ty si sostárnul, Martin. Ale, čo chceš od mňa,« pokračovala ostrejším hlasom, »túžba ňu vari neprivedla sem!«

Muž sňal klobúk; mal ešte vždy peknú tvár, vzdor tomu, že roky a vášne vryly do nej hlboké vrásky. Jeho vlasy boly ešte plné a husté, sotvy kde-tu šedivé, tmavé oči plné žiaru a života.

Nie bez istej závisti pozorovala ho stará pani.

On sa tedy lepšie zachoval čerstvým než ona — ach, kde boly tie časy, keď jej srdce vrele a vášnive bilo za týmto človekom!

Myšlienka táto priniesla ale so sebou aj živšiu vzpomienku na jeho nevernosť.

Jej čelo sa svraštilo, v jej očiach zažiaril zlostný papršlek.

On ho spozoroval a usmial sa — že tie ženy nikdy nevedia zabudnúť!

»Lotka«, povedal vlúdne, »po toľkých dlhých rokoch nemala by si mať pre mňa prívetivejšieho pozdravu? Prečo by som teda bol prišiel, keby mňa nebola hnala túžba, teba po toľkých rokoch zase vidieť?«

»Nechal si si dosť času,« zamrmlala, ale už trochu lepšie naladená.

Položil svoju ruku na jej rameno — striasla sa pri jeho dotyku.

»Mám ti toho mnoho povedať, Lotka — chceš mňa nechať stáť pri dveroch, ani žobráka?«

»Pod«, povedala krátko, berúc lampu. Nech čujem, čo mi vlastne chceš.«

Prisadla si potom k nemu na tvrdý kožený diván a pozerala zvedave naňho. Na odbehlú neter si už ani nezmyslela.

Ľudia, ktorí toľko rozprávali o minulosti pani Švarovej, predsa nevedeli všetko presne.

Nikto netušil, že »fešná Lotka« ako ju vtedy menovali, vedela o zločinnom pláne Martinovom.

Lotka bola by bývala do pekla šla, keby si tým bola zaistila Martina; videla, že spojenie s milým nebolo možné v tých pomeroch a okolnostiach.

Martin nemal nič viac ako svoj lákavý zovňajšok, a ona tiež nebola bohatšia, lebo jej rodičia boli chudobní ľudia.

Okrem toho jej vždy nahovárali, že smie sa vydať len za takého muža, ktorý jej bude môcť poskytnúť pohodlný život. Pod takým mužom rozumeli obchodníka Švaru — no jej bol jeho pomocník milší, a ponevác nahliadla, že je nemožné, aby sa riadnym spôsobom stala Martinovou ženou, dala sa ľahko nahovoriť, aby s ním utiekla do cudziny.

Martinov plán okradnúť svojho šéfa ju nijako neprekvapil, ba keď jej všetko vysvetlil ešte mu i pomáhala ako len vedela. Ona to bola, ktorá ho upozornila, kedy má starý Švaro v pokladni väčší obnos, ona vyšpehovala najpriaznivejší okamžik k činu a dohovorila sa s milým, že ho bude o niekoľko dní do Hamburgu nasledovať.

Krádež sa podarila; Lotka už čakala netrpezlive, kedy jej Martin dá vedomosť, aby šla za ním.

Dostala síce od neho list, v ňom ju ale prosil, aby ešte počkala niekoľko dní, že v budúcom liste ju zavolá.

Ale tento budúci list vystal. Lotka čakala týždne, ba i mesiace, až sa presvedčila, že ju Martin oklamal a sám sa bezpečne skryl.

Boľasť a hnev zmocnil sa jej rovnakou mierou.

Viac zo vzdoru, než na nahovárание jej rodiny vydala sa za obchodníka Švaru. O Martinovi viac nepočula. Za to ale naňho nezabudla.

Keď ho teraz pred sebou videla vzbúrily sa v nej odumrelé city, hnev, nenávisť a láska súčasne — trpké výčitky plynuly jej z úst. Po dlhé roky musela mlčať, teraz konečne mohla popustiť úzdu nashromaždeným pocitom.

Martin jej trpezlivo načúval, niekedy prelietol cynický úsmev jeho tvárou, ale nepovedal ani slova na svoje ospravedlnenie.

Keď pani Švarová konečne umíkla, povedal pokojne:

»Drahá Lotka, krivdíš mi. Nemal som horúcejšieho želania než byť spojeným s tebou. Avšak nebezpečie, že mi príjdu na stopu bolo príliš veľké, takže som si netrúfal písať ti viacej. Horkoťažko podarilo sa mi dostať sa do Ameriky. Odtiaľ chcel som ti písať. Keď som ale ta prišiel, dostal som sa do rúk banditom, ktorí mňa o všetky pe-

niaze obrali. Tu začal pre mňa život plný bojov a strádania, do takéhoto som ťa veru nijako nechcel vtiahnuť.

Vzdor tomu nechcel som dať padnúť nádeji, že ťa ešte uvidím. Tri roky uplynuly, viedlo sa mi dosť dobre. Už som ti chcel dať zprávu o sebe, keď stretnul som sa so svojim bývalým kolegom Jožom Kopasom. Pamätáš sa ešte na »dlhého Jožu« ako sme ho vždy volávali?«

Pani Švarová kývla hlavou na znamenie súhlasu.

Poznala dlhého Jožu veľmi dobre a vedela tiež, že sa všeobecne hovorilo, že sa vysťahoval do Ameriky.

Martin pokračoval:

»Jožo mi rozprával, že si sa vydala za Švaru a že sa ti dobre vodí. Videl som teda, že si na mňa zabudla a myslel som, že bude lepšie, keď budem mlčať. Život mňa preháňal sem i tam, hneď sa mi darilo, hneď zase nedarilo. Potom mňa opanovala túžba za domovom, konečne som nemôhol odolať. A keď som už raz bol v Bratislave, nuž bolo samozrejmé, že ťa navštívim. Dozvedel som sa, že si vdovou a že žiješ v skromných pomeroch. Toto posledné mňa prekvapilo, veď starý Švaro bol bohatý človek?«

Stará pani nezbadala, že ju Martin podchytáva otázkou.

»Zaiste,« odpovedala s istou dávkou sebavedomia. »Švaro bol bohatý človek a všetko mi za nechal.

Proti celému svetu bola nedôverčivá, pred svojím bývalým milým chcela sa so svojím bohatstvom pýšiť.

Ano, bola bohatá, bohatšia než sa sám Martin domnieval, lebo šťastne špekulovala so svojimi peniazmi — pri jej skromnom živote mnoho nepotrebovala — kapitál jej teda vždy riastol — s hrdým uspokojením rozprávala všetko pozorne načúvajúcemu Martinovi.

Stával sa vždy milším, vždy dôverčivejším — a ona, v rozpomienkach na staré, dávno prešlé časy, vždy mäkšou.

»Chod', Lotka, dones vína,« povedal teraz Martin, hodiac peniaz na stôl, »poshovárajte sa raz pekne od srdca!«

Išla ochotne, rýchle a hbite, ani mladé dievča.

Škaredý úsmev skrivil Martinove ústa, keď sa za ňou pozeral.

»Hlúpa stvora, nazdáva sa na koniec, že ju milujem,« mrmlal si, »historika, ktorú som jej zavesil na nos bola skutočne podarená. Bol som vtedy rád, že som sa jej zbavil, — hoci sa mi aj páčila,

— ale ženská pri úteku je vždy len na príťaž. Keby tak vedela, že som vôbec ani v Amerike nebol, ale, že som sa túlal po Francúzsku! Teraz nemám ani deravého groša a potrebujem sūrne peniaze, potom som zase na koni, — hrome keby tak dlhšie vystala, dalo by sa azda i hneď voľačo urobiť!«

Počas svojho monologu neostal kľudne sedieť, ale chodil hore-dolu po izbe a prezeral odborným okom všetky kasne, fióky a dvierká, i na zámku od dvier čosi zkušal, keď ale prišla pani Švarová, sedel už zase celkom pokojne na tvrdom diváne. V návale veľkodušného pohostinstva priniesla stará pani aj kus pečienky a niekoľko žemlí.

Ponúkla Martina, aby jedol a on vďačne si dal povedať.

Besedovali, jedli a pili spolu; pani Švarová sa rozplývala v spomienkach z minulosti, jej vpadlé oči sa rozžiarily, na jej obvykle zachmúrenej tvári rozprestrel sa odlesk šťastia.

Zabudnutá bola nevera kedysi milovaného muža, zabudnuté dlhé trpké roky utajovaného bôľu, trasúcimi prstami snažila sa starenka zachytiť nitku šťastia, ktorú jej osud tak neočakávane doniesol — veď ženské srdce, ktoré raz vrele a vášnive tíklo, nemôže celkom vystydnúť, niečo z toho sladkého záchvatu mladých liet vždy ostane ukryto v ktoromsi kútiku.

Pani Švarová poľakano vyskočila, keď staré visacie hodiny zachríplym hlasom odbíjaly tri štvrté na desiatu.

»Martine, je už neskoro,« povedala so slabým povzdychom, »o desiatej sa brána zamyká«.

»Aká škoda,« ľútostne povedal hosť, »tak som sa tu dobre cítil. Drahá Lotka, mal by som ti toho ešte toľko navyprávať — nemohli by sme sa zajtra niekde sísť?«

Pani Švarová rozmýšľala. Nechcela Martina pozvať na zajtra, keby tak skoro zase prišiel, mohli by z toho povstať klebety — a potom to dievča, Zuzka, snád' sa ešte vráti — zaiste bolo by najlepšie, sísť sa s Martinom na nejakom inom mieste.

»Keď myslíš — « povedala preto ochotne. Chytil ju za ruku.

»Ano, Lotka, musíme si ešte všetko dôkladne porozpovedať. Sídeme sa v niektorej tichej kaviarni, kde nás nikto nebude vyrušovať — zajtra o šiestej večer — ale istotne. Keby som presne neprišiel, nebuď netrpezlivá, prídem určite.

Ešte jej napísal adresu kaviarne; bolo to od bytu pani Švarovej hodne ďaleko — to jej ale bolo práve vhod, tak si bola aspoň istá, že nestretne žiadneho známeho.

Ešte si podali ruky a rozlúčili sa.

Martin si hlboko narazil široký klobúk a šiel dolu schodmi.

Na chodbe stálo so pár báb, ktoré naňho zvedavo pozeraly; do tváre mu ale nevidely — tým viac ich ale zaujímal plášť a klobúk so širokou strechou.

»Celkom istotne je to ten pán, čo pred niekoľkými hodinami čakal na Zuzku,« povedala jedna vážne, »mám veľmi dobrú pamäť — je to jeho chôdza, jeho postava, klobúk, celé šaty — bol hore u pani Švarovej. Čo len u nej chcel? Snáď si bol vypožičať peniaze na zmenku. Možné je to. Ona robí všelijaké obchody a pri jej skúposti nemá nikdy dosť.«

Medzitým čo baby klebetily a si hlavy lámaly nad návštevou, šiel Martin rýchlym krokom ulicou. Usmieval sa a časom hlavou kývnul.

»Len šikovne,« hovoril si, »starú dostanem — potom mňa môže hľadať, kde chce. Len treba to múdro narafičiť — chůďa Lotka, tá mňa už viac neuvidí.«

Zarehotal sa a zrýchlil krok.

* * *

Bojazlive a neiste stála Zuzka pred Karolom Kustom.

Jako sa hanbila! Čo si len o nej myslel, že tak nerozmyslene, tak ľahkomyselne jednala. A práve on — on, si nemal o nej zle myseľ, on nie!

Vždy bola poriadne dievča, a predsa sa dala oslniť peknými šatami a dobrým životom Milkiným.

Hneď prvý raz, keď bola u nej, mala ísť veci na kĺb.

Ale pravdaže, v svojej nespokojnosti so svojím osudom ešte závidela Milke to šťastie! Nebolo to od nej pekné — byť chudobnou, ale poctivou a poriadnou je predsa len o mnoho viac hodno než takýto pochybný lesk.

Po kúskoch, medzi slzami a vzdychami, vychádzalo jej priznanie z úst, nahliadala, že sa vo svojej priateľkyni mýlila. Bolo by lepšie bývalo, keby nebola znovu nadväzovala na staré priateľstvo.

Karol v súhlase prikyvoval.

»Ovšem bolo by lepšie bývalo,« mienil. »Jednali ste prerýchleno, — nuž ale je už po tom, nemyslíte už na to.«

»Rada by som len vedieť,« poznamenala Zuzka, »prečo Milka naraz bola taká pyšná? Predtým bola veď taká prívetivá ku mne.«

»Poviem vám, slečno Zuzko,« hovoril mladý muž. »Vašej priateľkyni jednalo sa len o to, aby

vám ukázala ako sa má dobre — úprimného priateľstva k vám iste necítila. Teraz už je chladnejšia, lebo si myslí, že by musela niečo pre vás urobiť. Tak ďaleko to ale ešte neprišlo, ja sa už postarám o radu a pomoc. Ešte dnes idem k vašej tetke. Keby sa nedalo voľačo docieľiť, možno, že vám budem môcť obstaráť miesto u svojich známych. Len neklesáť na mysli, slečno Zuzko, všetko ešte dobre dopadne.«

Nežne jej stisol ruku a priateľsky sa jej pozrel do očí. Zuzka sa začerveňala. Bolo tak pekne od neho, že sa jej ujal a ona ani nevedela ako sa mu poďakovať.

Karol Kustra zaviedol ju do reštaurácie, kde obidvaja v najlepšej nálade poobedovali.

On by bol najradšej hneď šiel k pani Švarovej, pretože ale mal odpoľudnia veľmi dôležitú schôdzku v obchodnej záležitosti musel návštevu odložiť na večer.

Čo si mala medzi tým Zuzka počať? Lebo k Milke na žiadosť ísť už nechcela.

»Pôjdem zatiaľ niekam na návštevu«, povedala Zuzka po chvíľke rozmýšľania, »mám niekoľko zbežných známostí, odkiaľ mňa práve nevyhodia, keď prídem. Stretneme sa potom zase pri Dunaji, aby som sa dozvedela, ako ste pochodili u tetky. Keď je ochotná vydať mi moje peniaze, vrátim sa

k nej na istý čas — miesto si môžem pozdejšie nájsť, lebo stále u nej ostať nevydržím.«

»To bolo rozumné slovo,« povedal Karol Kustra rozradostený, »dúfam, že vaša tetka nebude nesmieriteľná — len na krátky čas, slečno Zuzko, — uvidíte, všetko sa obráti k lepšiemu!«

S tým sa mladí ľudia rozišli. Karol sa ponáhľal, aby svoje obchodné veci vybavil. Zuzka šla na Dlhú ulicu, kde jedna jej bývalá spolužiačka mala obchod ako modistka.

Karol sa musel dlhšie zdržať, než mu bolo milé; bolo už asi sedem hodín večer, keď vstúpil do domu, v ktorom bývala Zuzkina tetka.

Spešne vybehol hore schodmi; nemusel sa dopytovať, lebo Zuzka mu všetko dôkladne vysvetlila. Bývanie pani Švarovej bolo na konci chodby — Karol ticho zaklopal, potom silnejšie. Keď nedostával odpovedi, zkusil kľučku, dvere sa otvorily, neboly zamknuté.

Karol prešiel malou kuchyňou, dvere od izby boly len privreté — nebolo počuť ani hlásku, všetko ostalo tiché a nemé.

Mladý muž zakašlal, potom zašuchal nohou — nič sa nepohlo.

Odhodlane otvoril dvere dokorán. Výkrik prekvapenia vydal sa mu z hrdla.

Na zemi ležala roztriahnutá postava ženskej — bola mŕtva, či len zamdlená?

Za okamik stál Karol nevediac sa rozhodnúť; potom pochłapiac sa, pristúpil k ležiacej, aby ju zodvihol so zeme — nazdával sa, že starú pani porazilo.

Keď sa nad ňu zohol, videl, že bola celkom mŕdrá v tvári, a keď pozorne zodvihol jej hlavu, z hustých šedivých vlasov počala vytryskovať krv.

Poľakane pustil mŕtvu zase na zem. Zmocnilo sa ho zdesenie.

»Zavolám ľudí« povedal si, ponáhľajúc sa k dverám.

V tom okamžiku vstúpila cez prah do kuchyne susedka pani Švarovej; asi pred štvrt' hodinou videla muža s plášťom vychádzať hore schodmi.

On ju nespozoroval, lebo ona sa chytró schovala, ale teraz jej už páľčivá zvedavosť nedala doma sedieť. Riskujúc prípadné grobianstvo od pani Švarovej išla nazreť k nej.

Pohľad, ktorý sa jej naskytol, zapríčinil, že zvedavá pani hlasite vykrikla.

»Krv, krv« revala. A v skutočnosti Karol Kustra zbadal s hrúzou, že jeho ruky, jeho plášť boly krvou poškvŕnené.

»Stalo sa nešťastie,« vyrazil ťažko zo seba, »zavolám pomoc.«

Nedostal odpovedi, s prenikavým krikom vybehla pani von, »vrah, vrah, zbojníci!« volajúc.

V budúcej minute bola izba plná ľudí. Prv než by sa bol Karol Kustra spamätal, chytily ho pevné ruky so všetkých strán.

Jeho vzpieranie sa a prosby nič nepomohly, zjavila sa policia a nešťastného mládenca zatkla. Teraz teprv mu bolo jasné, že ho považovali za vraha starej panej.

Prišiel policajný lekár a prezrel mŕtvu; dľa jeho úsudku bola pani Svarová zahrdúsená. Ranu na hlave utrpela asi tak, že pri páde narazila na hranu lenošky. V izbe samotnej bol veľký neporiadok. Škryne a zásuvky boly pootvárané. Zo stareho písacieho stolku boly všetky fióky povytahované, zrejmé to znaky, že zbojník prišiel, aby spáchal lúpežnú vraždu.

Karola Kustru odviedli do žaláru. Na jeho protestovanie sa nič nedalo. Bolo i ťažko uveriť jeho nevine.

Našli ho so zakrvavenými rukami pri mrtvole, a na jeho najväčšie nešťastie našly uňho mnoho peňazí.

Pohoršenie bolo všeobecné; starú pani vlastne nikto neobluboval, teraz ale naraz pribásnili jej všetky možné dobré vlastnosti, ktoré údajne mala.

Menovali ju dobrou, tichou paňou, ktorá so svojou neterou mala dosť ťažký kríž. To ľahkomyseľné dievča — kdeže vlastne bolo? A teraz ani čo by bol blesk vrazil do shromaždenia — Zuzka iste bola v dorozumení s vrahom — preto teda tak náhle utiekla od svojej tetky! Toľkej zloby od nej nik neočakával! Kto by si to len bol pomyslel?!

Jako požiar rozšíril sa chýr po celej ulici — Zuzka vedela o vražde — vrah bol iste jej milencom — veď mala v poslednom čase samé svady s tetkou, pravdepodobne pani Švarová nechcela trpieť ten pomer — tu urobili mladí ľudia krátky proces a jednoducho odstránili starú so sveta.

Každý vedel naraz niečo zlého povedať o Zuzke, nenechali ani nitky dobrej na úbohom dievčati, ktoré nič netušiac v udanú hodinu prišla k Dunaju a čakala na Karola.

Čas prešiel, bolo neskoro a tma. Karol ešte vždy neprichádzal. Zuzka šla do mesta a blúdila ulicami, až sa odhodlala, že pôjde sama k tetke.

Čím bližšie prichádzala, tým skleslejšia bola na mysli a ustrašenejšia, a keď v ich ulici zazrela v tak pozdnú hodinu toľko ľudí, cítila sa ešte stiesnenejšie.

Zrazu začula za sebou volať:

»Zuzka, Zuzka — bolo jej akiste dlho čakať — prichádza sa pozrieť — tá ničomná, bezcitná stvo-
ra!«

Prekvapené dievča ostalo nevedomky stáť.

Platily tieto reči naozaj jej, a čo mali zname-
nať?

Neostalo jej mnoho času na premýšľanie. Istá
dobrosrdečnejšia susedka pristúpila k nej a spý-
tala sa:

»Či vedia, že ich tetku našli zabitú? Zbojníka
už chytili a sedí.«

»Pre pána Boha!«

Od úžasu nevedela Zuzka viacej zo seba vy-
praviť a susedka vysvetľovala si jej zbládnutie ako
výčitky zlého svedomia. So škodoradostným úsme-
vom vzala ju za ruku a povedala:

»Najlepšie bude, keď sama pôjdu hneď na po-
liciu, tam sa už všetko bližšie dozvedia.«

»Na policiu« mechanicky opakovala Zuzka.

Nebola schopná jasnej myšlienky a pozerala
na ukrutnú spoločnicu ani bezduchá.

Niekoľko minút neskôršie nachádzala sa sku-
točne na policajnom úrade, ale ani nevedela, či
tam dobrovoľne prišla a či ju dovedli. Keď sa
trochu vzpomätala začali ju vylúčať a ona dľa
pravdy vypovedala.

Tu sa teprv dozvedela, že Karola Kustru považovali za vraha jej tetky.

Úbohé dievča bolo z toho celé zúfalé. V záplave slz prisahala na jeho nevinu, ale nikto jej neveril.

Výpovede domácich ľudí boly pre Zuzku tak obťažujúce, že i ju zatkli.

Bez akéhokoľvek odporu nechala so sebou robiť všetko. Nemala už slz, melancholicky zierala pred seba, sedela shrbená, niekedy sa jej nervózne mikly rty, ale ani hlásku zo seba nevydala.

Na druhý deň ráno ležala Zuzka v silnej horúčke, vyslúchať ju nemohli.

Byt pani Švarovej dôkladne poprezerali.

Peňazí našlo sa len pár starých bankoviek — ponevác ale nikto nevedel udať, čo mala, nedalo sa ani zistiť, o koľko bola olúpená.

Šiat a prádla nenašlo sa mnoho, celá domácnosť bola dosť chudobno vybavená, ale keby aj pani Švarová nebola mala mnoho peňazí, tých 20.000 Kčs muselo niekde byť, lebo susedka pani Švarovej tvrdila a dušovala sa, že jej stará pani ešte len pred niekoľkými dňami ukazovala vkladnú knižočku znejúcu na meno Zuzkino a že jej hovorila: »Tu sú Zuzkine peniaze, ale ich teraz nedostane, lebo by sa skoro rozgúľaly, tých pár korún držím pevne, však ich ona ešte bude potrebovať.«

Vkladnej knižky nebolo nikde, u Karola Kustru sa tiež nenašla a tých dvanásťtisíc korún, ktoré mal pri sebe keď ho zatkli, boly peniaze jeho pána, ktoré dostal v deň vraždy ako splátku istého dlžníka jeho firmy, čo sa ľahko dokázalo.

Policia stála pred hádankou, nikto nepochyboval o jeho vine — mal spoluvinníka, ktorý azda zavčas s korisťou uprchol? Kto to môhol vedieť?

Medzi členmi komisie, ktorá prezerala byt pani Švarovej bol istý mladý, talentovaný detektív. Prípád Karola Kustru ho zvlášť zaujímal.

O vine mladého muža nebol tak pevne presvedčený ako ostatní, ale nenašiel žiadneho dôvodu, aby svoje podozrenie obrátil na nejakú inú osobu.

S veľkou presnosťou prekutal celý byt, jeho oči zavráťaly sa do každej pukliny, do každého kúta — ale všetko márné, nič nemôhol vypátrať, stopy nebolo.

Páni od komisie opustili miesto vraždy — Ivan Hron, mladý detektív bol posledný, ktorý vyšiel.

Keď chcel zavreť dvere vedúce z izby do kuchyne, nedaly sa, už chcel ich so silou pritlačiť, keď v tom mu napadla myšlienka.

Zohnul sa aby našiel príčinu prekážky, medzi dvere a prah zaprel sa bol akýsi gombík. Ivan si kľakol a opatrne gombík vytiahol.

Bol to veľký žltohnedý gombík, ako sa upotre-
bávajú na mužských kabátoch.

Ivan si ticho zahvízdal a chytrou schoval svoj nález do vrecka, potom išiel za svojimi predstaviteľmi.

Detektív nepovedal nikomu nič o gombíku, chcel raz samostatne jednať.

Hneď zpočiatku bol presvedčený o tom, že Karol Kustra gombík neztratil.

Nešťastný ten mladý človek mal pri svojom zatknutí tmavý oblek, na ktorý sa nikdy neprišívajú žlté gombíky.

Komu teda patril gombík, a pri akej príležitosti ho ztratil?

Ivan Hron dal sa kombinovať, hútal, ale žiadna poriadna myšlienka mu nenapadla.

Bolo k večeru, detektív pomaly kráčal domov — šiel tichými, bočnými ulicami, aby môhol neru-
šene rozmýšľať. Kedytedy bez zájmu pozrel na ľavo lebo na pravo, hoci bola ulica jakokoľvek úzka, obchodov bolo dosť. Predavači zelenín, ob-
chôdky miešaným tovarom, skromné remeselnícke firmy, a tu na rohu dokonca i vetešnícky obchod.

V jeho oknách skvely sa staré porcelánové predmety, fľaše, poháre, staré obrázky v zlých rámoch, tesne pri vchode do obchodu bola postavená práchnivá posteľ, na obidvoch stranách visely vo vzduchu obnosené šaty.

Ako povedané, detektív videl všetky tieto veci len tak povrchno, zbežne, lebo práve šiel okolo — zrazu skočil, ani vystrelený — a už aj bol v obchode vetešníkovo.

Práve nad vchodom visel obnosený panský kabát svetlohnedej farby — trasúcou rukou chytil ho Ivan a obzeral — skutočne tu — posledný gombík v rade chýbal.

Detektív vstúpil do obchodu; dal si ukázať kabát, vytiahol svoj gombík a porovnával ho s ostatnými.

Veľkosť, barva, všetko súhlasilo.

Ivan začal sa jednať o kabát. Vytýkal na ňom vady a robil ako by oň veľmi nestál.

Majiteľ vetešnickeho obchodu, malý, hrbatý židáčik, chválil si svoj tovar plynňou výmluvnosťou.

»Phane Bože, na nebi,« zvolal na pohrdlivú poznámku Ivanovu, »čo chcú ešte viac? Kabát je skoro ako nový. Teprv dnes ráno som ho khúpil od jedného veľmi fajnového pána.«

»To bol asi veľmi fajnový pán,« posmieval sa Ivan.

»Na moj' hriešnu dušu veru bol« prisviedčal židák, predal mi ešte aj iné veci, klobúk a plášť — tu visia!«

Detektív len-len že potlačil výkrik radosti.

»Ták«, povedal ľahavo — »to asi kúpil u vás iné veci?«

»Áno, a nóbl šaty, to musím povedať, chválil sa starý — sivý svrchník, ani nový, kúpil som ho len minulý týždeň od jedného pána baróna, potom čierny oblek, niečo fajn, hovorím im — ten pán vyzerali jako nejaký princ, keď odo mňa odchádzali.«

Ivan kúpil kabát, a medzitým čo ho židák balil do papieru vyzvedal ďalej.

Po niekoľkých otázkach mal skutočne popis osoby neznámeho človeka, spokojne vzal si svoj kúpený kabát a šiel.

Dva domy od vetešníkovoho obchodu bol malý hostinec. Tam obrátil Ivan svoje kroky.

Rozkázal si pohár piva, napísal si rýchle niekoľko poznámok do zápisníku a pýtal sa potom hostinského, či nebol uňho hosť, pán v sivom svrchníku, veľký, s tmavými očami, s trochu prešedivými vlasmi.

»Môj strýc,« dodal Ivan, mal som sa tu s ním síst, ale tak sa mi zdá, že sme sa minuli.«

Hostinský rozmýšľal.

»Ano,« povedal »bol tu taký pán, ako ho popisujete, ale je tomu až aspoň dve hodiny, čo odišiel. Ale nepovedal, že niekoho čaká. Dal si priniest jazdný poriadok a dlho v ňom hľadal. Potom sa sobral a mal veľmi pilno. Vypil len jedno pivo.«

»Ďakujem.« —

Ivan vstal, zaplatil, vzal svoj balík a ponáhľal sa na policajný úrad.

Telefonicky oznámil stráži na nádraží ako i pri viedeňskej električke, aby neprepustili vysokého staršieho pána v sivom svrchníku.

Ivan vyviňoval zimničnú činnosť, osnoval kombinácie a bol veľmi nepokojný a netrpezlivý.

Nič, žiadny výsledok, žiadna stopa!

Na hlavnom nádraží zadržali istého pána v sivom svrchníku, ale dotyčný mal plavé vlasy, a vysvitlo, že je poctivého remesla krajcír, dokonca známa osobnosť, člen mestskej rady bratislavskej.

Teda nič, zase nič! Huncút utiekol, alebo — zdržoval sa ešte v Bratislave. Telegraf pracoval všetkými smery — všetko sa urobilo, čo sa len dalo, ale Ivan si povedal, celý zúfalý, že tu iba šťastná náhoda k cieľu dopomôže.

Vždy znovu hnalo ho k úzkej uličke, kde kúpil kabát s odtrhnutým gombíkom. Korpus delicti bol tu, ale vinník chýbal.

Ustatý, uhonený, tiahol sa Ivan ulicou. Chcel ísť domov, aspoň na pár hodín sa vyspať, veď teraz už i tak nemôhol nič vykonať.

Brieždilo sa, vzduch bol studený a ostrý vietor fúkal. Ivanovi bolo zima. Zdvihol si golier a zrýchlil krok.

V tom z jednej kaviarni, ktoré Bratislavčania volajú »Ľudové kaviarne« a ktoré vo dne navštevujú chudobní ľudia a v noci pochybné osobnosti, vystúpila zrazu postava oblečená do sivého svrchníku.

Detektívovi takmer ostalo srdce stáť, oprel sa o najbližšiu bránu a zhlboka vydýchnuť. Človek so sivým svrchníkom priblížil sa neistým krokom, bol zrejme podnapitý.

Ivanova celá duša ležala v jeho zraku; bolo dosť vidno, aby môhol rozoznať črty tváre opitého.

Záblesk horkého sklamanja preletel tvárou detektíva.

Tohoto človeka poznal — to bol »dlhý Fero«, chlap, ktorý aspoň raz za mesiac niečo vyviedol a bol odsúdený.

Bol piják, hráč, nenapraviteľný lump, ťažšieho zločinu sa ale ešte nikdy nedopustil.

Už chcel Ivan nechať prejsť dlhého Fera, opitý by ho iste nebol spozoroval. Zvláštny pocit ho ale nutkal, aby sa k nemu prihovoral.

»Dobré ráno, dlhý Fero,« povedal, poklepúc mu na plece.

Fero vyvalil naňho oči.

»Nemám to potešenie,« zamrmľal.

»Nič nerobí! Za to ja vás tým lepšie poznám,« smial sa Ivan, aký ste dnes vystrojení. Aký pekný svrchník — ste si ho teprv kúpili, čo?«

Zbytkom hrdosti vystrel lump svoju kolísajúcu postavu.

»Nóbl, čo?« bľabotal. »Nekúpil, zadarmo dostal od dobrého priateľa — ešte sa nájdú i dobrí ľudia na svete.«

Ivan Hron chytil dlhého Fera za rameno.

»Dobrý priateľ! To sa pozrime! Nejaký veľký pán.«

»No, no, to, čo on bol, bol som pred tým tiež. Dost' zle sa mu tiež viedlo. Ale teraz je zase na koni. Boli sme dnes spolu, báječne sme sa zabavili, hovorím vám!«

»A teraz vás opustil?«

»Hlúposti — a čo, dajte mi pokoj.«

Vzdor tomu Ivan pritisol sa k opitému, prehovoril ho, aby šiel s ním ešte do nočnej kaviarni a tam pomocou vreleho punču a všelijakou lšťou vyzvedel na ňom všetko, čo sa dalo.

Martina stretol večer, pred šiestimi rokmi sa videli posledný raz, »v Pešti« hrdo dodal dlhý Fero, bol som vtedy zamestnaný v Pešti, Martinovi sa tiež vtedy veľmi nedarilo, do Bratislavy sa mu ale predsa nechcelo.

»Teraz sa mu, tak sa zdá, lepšie darí,« pokračoval dlhý Fero — »stretol som ho na nádraží — zmeškal vlak. Bolo mi zima v mojom tenkom kabáte, tu mi povedal: »Darujem ti tento svrchník, mne je pri svetlý a pri slabý.« Na to sme išli do hostinca a bolo veselo. Potom mu naraz napadlo, že sa pôjde vyspať, lebo skoro ráno chce odcestovať! Kam, to nepovedal.

Ja som ale nepozorovane šiel za ním a skutočne vošiel do jedného hotelu. Teda bolo skutočne pravda, že sa chcel vyspať. I ja by som už spal.«

Dlhému Ferovi hlava kvacla dolu. Ivan zatriasol opilcom, majúc veľký strach.

»Hotel, jako sa volá ten hotel?« naliehal.

Dlhý Fero na široko otvoril oči, zamrmlal niekoľko slov a hlava mu zase svisla dolu — ale Ivan Hron už vedel dosť!

O hodinu neskoršie bol Martin zatknutý. Zprvu zapieral, ale jeho stúpajúca zmätenosť — protirečenia, do ktorých sa zaplietol, ukazovali tak jasne jeho povedomie viny, že konečne nevedel von ani dnu a sa aj priznal.

Navštívil bol pôvodne svoju bývalú milenkú s úmyslom, že od nej vyžobí menší obnos.

Keď mu ale rozprávala o svojom bohatstve, zmocnila sa ho myšlienka, orabovať ju o všetky peniaze. Preto si aj s ňou dal schôdzku v tak odľahlej kaviarni.

Týmto spôsobom chcel ju mať hodne ďaleko od jej bytu, do tých čias, až by svoj lup previedol.

Číhal v ulici, dokým nevidel pani Švarovú odchádzať z domu, potom sa v rýchllosti dal do práce.

Celá robota netrvala dlhšie než štvrtá hodina — dvere a škryne daly sa ľahko otvoriť.

Práve keď už sa chcel ztratiť, vrátila sa pani Švarová — čosi si zabudla a z poli cesty sa pre to vrátila.

Martin sa dlho nerozmýšľal. Prv než by bola mohla preľaknutá pani čo len hlásky zo seba vydať, vrhnul sa na ňu, škrtil ju a silou ju svalil na zem.

Nepozorovane sa potom vytratil z domu. Nepovažoval starú pani za mrtvú, predsa ale mal za múdrejšie staré šaty predať a iné kúpiť.

Našli uňho Zuzkinu vkladnú knižku, cenné papiere a dosť veľký obnos hotových peňazí.

Karola Kustru ovšem hneď pustili. Úbohá Zuzka sa ale až neskôršie dozvedela o jeho nevine, o ktorej ostatne nikdy nepochybovala.

Ležala dlhý čas nemocná, a keď ozdravela, veľmi sa zmenila.

Martin sa v žalári obesil, nie tak hnaný výčitkami svedomia, ako z dôvodu, že lepšieho východiska nevedel.

Smrťou svojej tetky stala sa Zuzka dedičkou dosť veľkého imania — jej prvým činom bolo, že detektíva Ivana Hrona bohato odmenila.

Rok po týchto udalostiach stala sa Kustrovou ženou a jeho starej matke oddanou dcérou.

Mladý pár osadil sa v Trnave a žije tu v priaznivých a spokojných pomeroch.

V najpeknejšej izbe ich bytu nachádza sa v rámečku pod sklom nenápadný gombík nažltlej barvy.

Často stojí pred ním Zuzka so svojim manželom a hovorí s úsmevom, ale i s vlhkým okom:

»Musíme si uctiť starý gombík, lebo s jeho pomocou vlastne vyšla tvoja nevina na javo.«

Čítali ste už?

	Kčs
Medzi irskými pyrátmi.	
Dobrodružstvo zo života námorných lúpežníkov	2.—
Dobrodružstvo vo Floride	3.—
A. Dohnal: Ako som dostal pol hona zeme	4.—
F. Dúbravský: Vzácny Amerikán. Humoristický román	8.—
J. Verne: Ohrozená láska	6.—
J. Floth: Búrka a úskalie	5.—
J. Petrovič: Z banickej viesky	8.—
Kukla: Grišov Miško	2.—
F. Dúbravský: Na prievoze. Veľmi pútavý román zo zbojníckeho života. 200 strán	10.—
Prus: Tonko. Jedna z najlepších prác chýrneho poľského románopisca	2.—
Strýčko Ferdinand: Praskavice. Humoresky, žarty a anekdoty	4.—
Zo života cigánov. Posbierané anekdoty z rôznych krajov Slovenska	4.—
E. Vítek: Slovenské veselie. Sbíerka obyčajov, príležitostných rečí a vinšov k svatbe	3.60

Všetky tieto knihy objednať možno v kníhkupectve

G. A. B E Z O
v Trnave.

K objednávke priložte obnos za knihy v známkach, na čo sa Vám žiadané knihy hneď pošlú, alebo žiadajte si vopred složenku.